

Nr 471.

Av herr **Christenson** i Malmö m. fl., i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 72, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester, m. m.*

Det av Kungl. Maj:t i proposition nr 72 framlagda förslaget om utökning av den lagstadgade semestern till tre veckor avser att — i likhet med nu gällande bestämmelser i semesterlagen — bereda semesterrätt allenast för dem, vilka äro att betrakta som arbetstagare i strängt civilrättslig mening. Någon utvidgning av det semesterrättsliga arbetstagarbegreppet föreslås sålunda icke. De s. k. beroende uppdragstagarna, som sedan 1945 varit likställda med arbetstagare på arbetsfredslagstiftningens område, skulle alltså även i fortsättningen vara fränkända semesterrätt.

Frågan om införande av semesterrätt för beroende uppdragstagare har väckts i olika sammanhang alltsedan år 1944. Statsmakterna ha härvid ställt sig avvisande till att låta de beroende uppdragstagarna bli jämställda med arbetstagarna i semesterhänseende. Trots denna negativa inställning har emellertid från statsmakternas sida vitsordats, att det ur social synpunkt vore önskvärt, att de beroende uppdragstagarna erhöles rätt till semester (andra lagutskottets utlåtande nr 27/1945). Riksdagen har också sagt sig förutsätta, att Kungl. Maj:t ägnade fortsatt uppmärksamhet åt förevarande spörsmål och, i den mån omständigheterna gäve anledning därtill, toge under förnyad omprövning, huruvida ändring av semesterlagen att omfatta även beroende uppdragstagare borde komma till stånd. En erinran om detta uttalande gjorde riksdagen så sent som år 1949 (andra lagutskottets utlåtande nr 17/1949).

Det är i huvudsak två invändningar, som från statsmakternas sida och vederbörande utredningsinstanser rests mot en utsträckning av semesterlagen till att gälla även beroende uppdragstagare. Den ena invändningen har varit, att gränsen mellan beroende uppdragstagare och självständiga företagare vore flytande, varför ovissheten om tolkningen av begreppet beroende uppdragstagare lätt komme att föranleda tvistigheter (andra lagutskottets utlåtande nr 27/1945). Denna invändning har givits en särskild accent genom ett påpekande om att tillämpningen av semesterlagen handhaves av såväl de allmänna domstolarna som arbetsdomstolen samt att på grund härav fara skulle uppkomma för en oenhetlig rättstillämpning vid prövningen av tvister rörande gränsdragningen mellan beroende uppdragstagare och självständiga företagare. Den andra invändningen har varit, att,

då de beroende uppdragstagarna genom 1945 års lagstiftning erhållit förhandlingsrätt, det borde vara lättare för dem att vinna gehör för sina berättigade krav på semester och att erfarenheter från den kommande tiden borde inhämtas, innan frågan om lagstiftningsåtgärd på detta område ånyo upptoges. (Kungl. Maj:ts proposition nr 88/1945). 1949 års riksdag ansåg sig också kunna konstatera, att betydande grupper av de beroende uppdragstagarna avtalsvägen blivit tillförsäkrade rätt till semester (andra lagutskottets utlåtande nr 17/1949). Riksdagen tillade dock, att, om det efter ytterligare erfarenhet skulle visa sig, att vissa grupper av de beroende uppdragstagarna icke lyckades att förhandlingsvägen komma i åtnjutande av rätt till semester, frågan om ändring av semesterlagen på nytt torde böra upptagas till prövning.

Vad då först angår invändningen, att gränsen mellan beroende uppdragstagare och självständiga företagare vore flytande och att ovisshet om rätta stakningen av denna gräns lätt skulle föranleda tvistigheter, så kan denna invändning icke anses ha någon större tyngd. Det må ha sin riktighet, att gränsen mellan beroende uppdragstagare och självständiga företagare, åtminstone till dess praxis hunnit verka klarläggande, i viss mån är flytande. Så är emellertid bevisligen — och säkerligen i minst lika hög grad — fallet med gränsen mellan arbetstagare och självständiga företagare. Osäkerheten om hur sistnämnda gräns rätteligen skall dragas vållar ständigt och jämt tvister, särskilt vad handelsresandena beträffar. Om en resande har fast lön eller, utan att ha fast lön, dock åtnjuter dagtraktamente och ersättning för sina kostnader, brukar resanden som regel hänföras till arbetstagar-kategorien. Är resanden däremot avlönad med enbart provision och är han ej tillförsäkrad dagtraktamente eller särskild ersättning för sina utgifter, råder alltjämt osäkerhet om huruvida han är att anse som arbetstagare eller självständig företagare. Detta även om resanden ägnar hela sin arbetskraft åt en enda arbetsgivare och står under direkt befäl av denne. Då det vidare framhålles, att fara föreligger för dualism i rättstillämpningen på grund av att semesterlön hör såväl till de allmänna domstolarnas som arbetsdomstolens domvärjo, må påpekas, att denna fara är för handen fullt ut lika mycket, vare sig kretsen av semesterberättigade utgöres endast av arbetstagare eller av arbetstagare jämte beroende uppdragstagare.

Beträffande härefter den andra invändningen, nämligen att de beroende uppdragstagarna borde förhandlingsvägen kunna vinna gehör för sina berättigade krav på semester och att så även skett i många fall, bör framhållas att denna utväg icke visat sig framkomlig för den största gruppen bland de beroende uppdragstagarna, handelsresandena. Andra lagutskottets uttalande vid 1949 års riksdag (utlåtande nr 17), att betydande grupper av de beroende uppdragstagarna avtalsvägen blivit tillförsäkrade semester, har måhända av utskottet varit avsett att gälla även resandena. Socialstyrelsen berörde i sitt yttrande över den ifrågavarande motionen (nr

43/1949) de mycket omfattande kollektivavtal, som Sveriges industritjänstemannaförbund träffat med olika arbetsgivarorganisationer. Industritjänstemannaförbundet representerar dock endast en ringa del av handelsresandekåren och i huvudsak endast sådana resande, som utan tvekan äro att anse som arbetstagare i civilrättslig mening. Socialstyrelsen nämner vidare i sitt yttrande, att Föreningen Sveriges aktiva handelsresande våren 1948 träffat en uppgörelse med Svenska arbetsgivareföreningen om en vägledning vid uppgörande av anställningskontrakt för representanter samt att denna vägledning innefattar ett slags normalkontrakt. Det är riktigt, att en överenskommelse om en sådan vägledning slutits, men denna vägledning gäller, något som arbetsgiversidan hårt håller på, endast anställda resande (arbetstagare), detta begrepp taget i den snävt civilrättsliga bemärkelsen. Vägledningen var i och för sig mycket välkommen för de anställda resandena genom att i många avseenden bringa ordning och reda i deras anställningsförhållanden, i den mån vägledningen accepterades av vederbörande arbetsgivare. Men för de resande, som ej äro anställda men väl beroende uppdragstagare, har vägledningen ingen betydelse. Det torde icke finnas utsikt till att förhandlingsledes få semesterrett medgiven för andra resande än dem, som tveklöst äro att betrakta som arbetstagare i civilrättslig mening.

De beroende uppdragstagarnas semesterfråga, åtminstone vad handelsresandena angår, har icke, som man räknade med år 1945, erhållit sin lösning avtalsvägen. Tvärtom har frågan med åren fått en alltmer elakartad karaktär, och semestertvisterna ha blivit legio. Semesterfrågan har för handelsresandenas del kommit att framstå som den dominerande rättsfrågan. Enligt vår mening torde tiden nu vara inne att infria andra lagutskottets år 1949 uttalade förväntan, nämligen att semesterfrågan skulle upptagas till ny prövning, om det erfarenhetsmässigt visade sig, att de beroende uppdragstagarna eller vissa grupper av dem icke lyckades att förhandlingsvägen komma i åtnjutande av semester. Det finns så mycket större anledning att göra detta som domstolarna synas utan minsta modifikation fasthålla vid ett civilrättsligt arbetstagarbegrepp, som icke har den omfattning, som arbetstagarbegreppet kan anses ha enligt allmänna rättsgrundsatser. Att så är fallet konstaterade redan 1942 års semesterkommitté, och detta konstaterande har sin riktighet fortfarande. Man behöver härvidlag endast erinra om det rättsfall rörande skogskörare, vilket beröres i motionerna nr I: 172 och II: 206 vid 1950 års riksdag. I sitt utlåtande över dessa motioner har andra lagutskottet tydligt givit till känna, att utskottet icke delar högsta domstolens snäva uppfattning om arbetstagarbegreppets innebörd.

Efter genomförandet av de ändringar i semesterlagstiftningen, som föreslås genom Kungl. Maj:ts proposition nr 72, blir rätten till semester av än större betydelse än förut. Det kommer därför att framstå såsom en ännu större oräلتvisa, att de beroende uppdragstagarna icke ha rätt till semester.

De föreslagna ändringarna i semesterlagstiftningen aktualisera och skärpa därför kravet på att de beroende uppdragstagarna få semesterrätt. Denna fråga bör som en konsekvens av de nu föreslagna ändringarna i semesterlagstiftningen snarast få sin lösning.

Med föranledande av Kungl. Maj:ts proposition nr 72 hemställs därför, att riksdagen ville i samband med antagande av de bestämmelser om semester, som föreslås i nyssnämnda proposition, besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning och av utredningen föranlett förslag, att enligt semesterlagen den skall anses som arbetstagare som, utan att anställningsförhållande föreligger, utför arbete för annans räkning och därvid till denne intager en beroende ställning av väsentligen samma art som en arbetstagers till arbetsgivaren.

Stockholm den 13 mars 1951.

Carl Christenson,
Malmö.

Per A. Johnsson
i Kastanjegården.

Manne Ståhl.

John G. Löfroth.

Folke Nihlfors.

Erik Strandh.
